

Czencz József Laudációja

Magyar Örökség-díj

Czencz József 1973-ban került a Filmgyárba, ahol lehetősége volt a filmkészítés fontos területeit kipróbálni. Volt hangmérnök, operatőr, vágó, rendező, zeneszerző és később producer is. 1988 óta készít saját filmeket, valamennyit saját forgatókönyvekből. Egy filmszemle ismertetőjében Dr Lázár Imre médiaoktató azt írta róla, hogy „a mai magyar filmművészet egyik legnagyobb svertje”. Ha valaki végignézi munkásságát, az meglátja, hogy valóban mindig iránymutató és a jó irányt tartó gondolatok halmazát találja meg filmjeiben. Mennyiségileg sem kevés filmjeinek száma, hiszen minden évben készített saját filmet, még ha néha a barátaitól is kellett összeszednie a pénzt a legszükségesebb kiadásokra. Mindig volt fontos mondanivalója, amit úgy érzett, hogy bármi áron, de meg kell osztania a nézőkkel.

Önéletrajzában írja: *„A régi Kínában az a mondás járta, hogy: Két dolgod van itt a Földön. Az egyik, hogy megtaláld a feladatodat, hogy miért vagy itt. A másik, hogy megvalósítsad. Tudtam, hogy nem véletlenül születik az ember valahová. Aki magyarnak születik, annak itt van dolga, ezt a népet kell szolgálnia képességei szerint. Ez hajtott mindig, hogy nekem ez a feladatom, a filmekkel rámutatni fontos dolgokra.”*

Kezdetben sok filmben dolgozott, hogy megtanulhassa a filmkészítés összes szakterületét, és ezt a tudást kamatoztatta később saját filmjei elkészítésénél. A Balázs Béla Stúdió erre alkalmas terep volt, mert ott a fiatalok kísérletezhettek a filmkészítéssel. A Társulás Filmstúdióban talált végül olyan szakmai és baráti közösségre, ahol elkezdhette saját filmjeit készíteni. Dárday István volt a stúdió vezetője, aki bizalmat szavazott neki, nem véletlenül, hiszen mindjárt az első filmjeivel komoly sikereket ért el.

Első filmjei közül kiemelkedett „**A Parafenomén, Uri Geller**” című film, ami bemutatta, hogy az ember nem annyi, mint amit magáról a tükörben lát. Majd a „**A csoda Manilában**” című film a hiszékenységről és annak kihasználásáról, amely megóvott több száz magyar, később japán és amerikai embert a csalódástól, vagy „**A Katedrális**” című film, amely Makovecz Imre gondolataival és a Sevillai pavilon képeivel bevezet a magyar ősi kultúra rejtelmeibe.

Ezek voltak első filmjei, majd Erdélyben készített filmeket, az anyaországon kívül rekedt, megalázott, megtiport magyar emberek múltjáról és jelenéről. Megrázó erővel érzékeltette a magyar lélek sérüléseit. A „**Koptatott szavak**” című filmje a Magyar Örökség díjas erdélyi színész házaspár Varga Vilmos és Kiss Török Ildikó küzdelmét mutatja be a magyar nyelv terjesztéséért, megbecsüléséért. Ezt követte a „**Miképpen mi is megbocsájtunk**” című film, amely az 1914-es magyarremetei mézárálás máig begyógyulatlan sebeit idézi. A „**Megmérettetés alatt**” című film pedig az erdélyi magyar falvak pusztulásáról, szándékos pusztításáról szól, amelynek egyik szereplője a Klopódián élő utolsó magyar, aki sváb származású. Székelyvéckén forgatott egy filmtrilógiát, ezek a filmek is beszédes címeket kaptak, az első: a „**Nem elég a jóra vágyani**”. A film bemutatja a Ceausescu rendszer által hátrahagyott magyar falu életszínvonalát és reményeit, amelynek megvalósításában néhány jó szándékú magyarországi ember is részt vett. Azt, hogy mennyire sikerült céljaikat, vágyaikat megvalósítani, bemutatja a következő két rész: a „**Nem elég akarni**” és a „**Tenni, tenni kell**”. Az alkotás örömeivel, tehetséggel és tenni akarással megáldott székely polgármesterről szól a kiegészítő negyedik film, amelyik az „**Isten hozott**” címet kapta.

A Kárpátokon túl, Klézsén készítette a csángóság sorsáról, kilátástalan helyzetéről a „**Csángók költője**” című filmet Duma András költő és Gergely István Tiszti főszereplésével.

„**A hetedik trombitász**” című filmje újra az itthoni, megoldandó, sürgős problémáról, a szemlélet-váltásról szól, párhuzamot vonva a biblia néhány idézetével, a Jelenések könyvének egy-két részletével és a mai helyzettel. Hiteles szereplői: Balog Zoltán, Dr. Magyar Gábor, Kalmár István, Kusztos Tibor, Czákó Gábor (. Másik rendkívül fontos filmje a „**Rabok lettünk, nem szabadok**” című, amelyik a legutolsó perceiket élő szemtanúkat szólaltatta meg azok közül, akiket Magyarországról elhurcoltak a Gulágra.

Egy újabb idézet önéletrajzából „*Nem törekedtem soha díjakra és elismerésre, csak az érdekelt, hogy a közönség értse, amit mondani akarok neki. Németh László azt írja, hogy „az egyéni szenvedély kavargja fel a minőség forradalmát”, ami szerintem alapfeltétele az önmagaddal és munkáiddal szemben támasztott követelményeknek.*”

Filmjeinek egyik fő gondolati vonulata, hogy szerinte mindennapi életünkből valami hiányzik, valami lényeges, valami meghatározó, és egyre többen jönnek majd rá, hogy életük Istennel való viszonyuktól függ. A régen készített filmjeinek tartalma, mondanivalója ma is érvényes, helytálló. A magyarság múltjáról, jelenéről, jövőjéről, megmaradásáról (főleg Erdélyben) és Istenről, az ő felismeréséről és ennek fontosságáról szólnak. Mert ma, amikor az Isten helyébe a tudomány, a technika, a politika próbál lépni, szüksége van a társadalomnak, ezeknek a felismeréseknek, összefüggéseknek a minél szélesebb körű ismeretére. Filmjei számos gondolati síkot átfednek, többször kell megnézni ahhoz, hogy egyszer a maguk teljességében megértsük őket. Az alaptétel, amire több filmje is épül, az az, hogy tudni az Istent sokkal több, mint hinni benne. Tudatosodik a nézőben, hogy az egész emberiség nem csak élettani, hanem sorsközösség és erkölcsi közösség is. Továbbá, hogy az emberiségen belül egyik ember a másikra, egyik közösség a másikra, élethelyzetével, állapotával, érzéseivel, gondolatával, de még indulataival és titkos vágyaival is hatással van. Ezért fontos minden ember erkölcsisége és egymáshoz való erkölcsi viszonya. Ezek a gondolatok jelennek meg a következő filmjeiben „**Miképpen mi is megbocsájtunk**”, az „**Ideje van**”, a „**C'est la vie**” és a „**Második parancsolat**” című filmekben. A játékfilmjeit és az első dokumentumfilmjeit mozikban forgalmazták. A „**Mindenki fél a Törpétől**” című cinemascopé filmet, amelyik szinte egy példabeszéd az erkölcsről és a középréteg lesüllyedéséről, a „**Fantom ász**” című vígjátékkal együtt több fesztiválra is meghívták.

Befejező részlet az önéletrajzából „*Tudom azt, hogy egy nemzet jelenlétét kultúrájának erősítésével lehet igazolni. Mindannyiunk jövője a szellemi-lelki kulturáltságon, az önismereten és az öntudaton múlik. Hálás vagyok a Teremtőnek, hogy itt élhetek, itt dolgozhatok, ezt a nyelvet beszélem, és én is úgy érzem, hogy „magyarnak lenni, büszke gyönyörűség!”*”

Budapest, 2019. november 27.

Freund Tamás